

EXIT

FRA INDSAT TIL VÆRDSAT

Exit støtter indsatte og ex-indsatte, der vælger at starte på en frisk uden kriminalitet

Historien om Exit begynder i 2006, hvor græsrodderne tager de første spæde skridt til en forening, der vil hjælpe indsatte til at komme godt i gang efter afsoningen. I 2008 trækker foreningen i svmilestøvler, da der kommer en stor bevilling fra Arbejdsmarkedsstyrelsen, og de første fuldtidsmedarbejdere bliver ansat. Flere projekter senere er Exit i 2012 oppe på 19 lønnede og 50 frivillige medarbejdere og på vej til at blive landsdækkende.

Fra indsat til værdsat
er udgivet af Exit april 2012

Redaktion

Ann Skov Sørensen (ansv. redaktør)
Bent Dahl Jensen, informationskoordinator
Hans Andersen, informationsmedarbejder
Inger Dahl, redaktør

Foto

Bent Dahl Jensen (hvor intet andet er anført)

Design og layout

Andebyreaudet

Tryk

De Grafiske Fag - Statsfængslet i Nyborg

Forsidefoto

Bamse-fangen sidder i Exits café. Bamsen er fremstillet af designstuderende fra Københavns Erhvervsakademi (KEA).

Exit

Saxogade 5
1662 København V
Hjemmeside:
www.exit-danmark.dk

Side 5

Håndholdt indsats for dem, der vil ud af kriminalitet
Interview med Ann Skov Sørensen, Exits leder.

Side 8

Vi bruger for meget straf i Danmark
Ole Hansen er tidligere fængselsinspektør og medlem af Exits bestyrelse. I en menneskealder har han været fortaler for bedre behandling af de indsatte.

Side 12

Kunst bag tremmer
Indsatte sidder i deres celler og maler billeder, de ikke selv vidste, at de havde i sig, og alle billeder bliver udstillet uden for murene.

Side 18

Giv indsatte en ny chance
Exit søger at påvirke samfundets beslutningstagere til at hjælpe indsatte til at starte på en frisk.

Side 6

Jeg havde for mange mænd i mit liv
Louise Adrian bliver af Fangekorets mænd kaldt for reservemor, og i ti år har hun været deres vigtigste forbindelse til livet efter fængslet. Nu har Exit overtaget nogle af opgaverne.

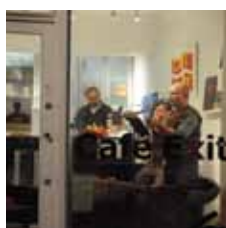
Side 11

Exits indsats starter i fængslet
Hans Andersen kender fængslet indefra og har siden efteråret 2011 undervist i Vestre Fængsels introduktionsforløb alle nye indsatte.

Side 16

Juridisk hjælp nedefra
Henrik Hassler Olsen er advokat, og i Exit hjælper han ex-indsatte, der kæmper med bl.a. gæld eller familiesammenføring

Side 22

Caffe latten serveres af ex-indsatte
I Café Exit møder gæsterne folk med pletter på straffeattesten, både bag disken og ved bordene.

Svært at slippe den kriminelle verden

Hvad fanden går det her ud på?" tænkte Brian Johnsen, da han første gang var med til kultureftermiddag i Exit i maj 2007 sammen med andre indsatte fra Horserød Statsfængsel.

- Jeg var bange for, at det var en sekt. De smilede alle sammen og gav kram, og der var en masse musik. Blandt kriminelle er der også kram, men i sidste ende bliver man udnyttet, fortæller han.

Fik for mange gaver

Mistroen forsvandt i takt med, at Brian Johnsen fik besøg i fængslet af sin mentor fra Exit, og han begyndte at snakke med Exits daværende jobkonsulent, som hjalp med at søge om revalidering. Den gik igenem.

- Jeg fik alt for mange gaver på én gang, da jeg kom ud fra Horserød. Jeg begyndte på Hotel- og Restaurantskolen i august og fik i oktober læreplads hos Ida Davidsens Smørrebrød. Ved siden af arbejdede jeg som frivillig i Projekt Udenfor og i Exits Mandagsklub. Det var meget stressende, siger han.

Exit holdt fast

Brian mistede sin læreplads som smørrebrødsjomfru, for efter prøveløsladelsen i 2008, begik han vold og blev indsat i 20 måneder. Til sin overraskelse fik han stadig besøg af Exit. Den nuværende caféleder i Exit, Henning Thonbo, var dengang frivillig besøgsven og har holdt fast i kontakten, når Brian gav slip.

- Det var stort, da jeg blev inviteret til at holde jul hjemme hos ham, siger Brian Johnsen.

Er ikke kriminel mere

Efter nogle ture ude og inde blev Brian Johnsen løsladt sidste gang i juni 2001, og dagen efter begyndte han som medarbejder i Café Exit, hvor han har lært de øvrige medarbejdere i caféen, hvordan et stykke dansk smørrebrød skal laves.

- Jeg har det godt med de bekendtskaber, jeg har fået i Exit, for de vil have mig som den, jeg er. I

Brian Johnsen (th.) gør lige nu rent i Apostelkirken, som har tæt samarbejde med Exit. Kirketjener Bergur Nilssen er en god kammerat, for han har også lagt den kriminelle fortid bag sig.

den kriminelle verden vil de have mig som den, jeg var, men jeg er ikke kriminel mere. Jeg vil gerne leve et stille og roligt, almindeligt liv, siger han.

Fra en kriminel familie

Brian Johnsen var kun omkring seks år, da hans alkoholiserede far kom i fængsel, som så mange andre i familien har været det.

- Det var en befrielse, da min far døde, selv om det også var en sorg, for hans forventninger til mig forsvandt, siger han.

Får ny læreplads

Inden længe arbejder Brian Johnsen i Tivolihallen. Jobkonsulent Mette Therkelsen har hjulpet med en ny revalidering, og han får endnu en chance for at blive uddannet som smørrebrødsjomfru.

- Mette er mere end en jobkonsulent. Jeg ringer til hende, når jeg har problemer – eller bare for at sige hej.

” Jeg har været i den kriminelle verden i 40 år, så det er hårdt arbejde at komme ud af det, for det sidder dybt i mig. Hvis jeg ikke havde Exit, ville jeg ikke have andet end det kriminelle miljø.

Brian Johnsen, kommende smørrebrødsjomfru

” Det allersværeste er at lade være med at løse folks problemer, men i stedet hjælpe dem til at kunne løse dem selv.

Ann Skov Sørensen, organisationschef i Exit

”Vi skal kunne rumme dem, de andre ikke kan rumme,” siger Exits leder Ann Skov Sørensen.

Håndholdt indsats for dem, der vil ud af kriminalitet

- Exit-metoden er, at vi tager os af hele mennesket og tager udgangspunkt i den enkelte og foretager en håndholdt indsats. Sådan beskriver Ann Skov Sørensen med stolthed Exit, som hun har været leder af siden 2008. Hun tager imod i et lille kontor, hvor to andre ansatte også har kontorpladser.

- Det er vigtigt, at vores kontorer ikke ligner en sagsbehandlingsgang, for vores brugere er systemtrætte, forklarer Ann Skov Sørensen de trange forhold for alle ansatte. og fortsætter: Vores medarbejdere vil brugerne, og snakken med dem foregår uformelt.

Holder i hånden og holder hånden under

Hvad består det håndholdte i?

- Vi tager brugeren i hånden og går med på kommunen, men vi holder også hånden under, svarer Ann Skov Sørensen, som oplever, at det allersværeste er at lade være med at løse folks problemer, men i stedet hjælpe dem til at kunne løse dem selv.

Den personlige kontakt med en ansat eller en frivillig er central i Exit, som heller ikke er en offentlig myndighed. Brugere kommer frivilligt, og hvis de ikke vil hjælpes, skal de ikke.

- Vi har en anden relation end en sagsbehandler, og derfor kan vi tillade os at være tydelige voksne, som mange af de unge indsatte aldrig har haft i deres liv. Det kommer fx til udtryk, når en af medarbejderne ringer til en bruger og siger, at det vil være smart, hvis han

lader være med at ryge så meget hash til morgen, så de kan snakke ordentlig sammen, når han kommer.

Alle får en ny chance

Indsatsen lykkes ikke altid, men døren til Exit står stadig åben, selv om en bruger kommer ind at sidde igen.

- Man har mere end én chance, og hvis en, der er i fængsel igen, beder fængselspræsten om at genoptage kontakten til Exit, har vi nået det, vi gerne vil, siger Ann Skov Sørensen. Hun forventer ikke andet, når man har at gøre med mennesker, der har siddet i fængsel mange gange, men målet er at holde folk ude af kriminalitet.

- Den tid, vi arbejder med folk, hvor de ikke er i fængsel, er givet godt ud. Måske går der længere tid, inden de ryger ind igen, end der ellers ville gøre, siger hun.

Møder den enkelte i øjenhøjde

Exit er et kirkeligt socialt arbejde, og for Ann Skov Sørensen er det ensbetydende med, at ethvert menneske har værdi, fordi man er, og ikke for det, man gør.

- Vi har et kristent grundlag, og det udmønter sig i, at vi ser den enkelte i øjenhøjde, med ligeværdighed og respekt. Vi kan godt tage afstand fra en handling, uden at tage afstand fra mennesket, siger hun.

En fremragende samarbejdspartner

”Exits nære kendskab til fængsels interne liv og problemstillinger gør organisationen til en fremragende samarbejdspartner for Kriminalforsorgen i arbejdet med at skabe de bedst mulige forudsætninger for indsatte udsusning og reintegration i samfundet. Exit udmærker sig navnlig ved en helhedstækning omkring den indsatte situation, hvor den indsatte eller løsladte hjælpes med personlig sparring såvel som med materielle forhold (job, uddannelse, bolig, retshjælp mv.).

Organisationen formår i meget høj grad at kombinere en dynamisk, innovativ tilgang med konkret og praktisk arbejde, hvilket sammen med en høj etik gør det muligt for Exit at samarbejde med alle lag i Kriminalforsorgen.”

William Rentzmann, direktør for Kriminalforsorgen

Jeg havde for mange mænd i mit liv

Louise Adrian bliver af Fangekorets mænd kaldt for reservemor. I over ti år har hun været deres vigtigste forbindelse til livet efter fængslet, men nu har Exit overtaget nogle af opgaverne.

Jeg var slidt helt ned og følte, at ansvaret hang alene på mig. Exit reddede mig, da jeg var lige på kanten til at gå ned med stress, lyder det fra Louise Adrian, når hun fortæller om perioden frem til 2007, hvor hun var med til at oprette Exit.

- Jeg græd af glæde, da vi fik en bevilling og kunne ansætte en leder og medarbejder, for jeg orkede ikke mere, og der var brug for fagfolk til opgaverne.

Løsladt til ensomhed

Så længe Fangekorets medlemmer var samlet i Vridsløselille Statsfængsel, kunne Louise Adrian bruge kræfterne på at skabe det fællesskab gennem musikken, som hun begyndte på i 1996. Men efterhånden, som de begyndte at komme ud i åbne fængsler eller blive løsladt, op søgte de hende for at fortsætte kontakten.

- Vi havde været sammen tre gange om ugen i mange år, og det var hårdt at se dem komme ud til ensomhed, manglende netværk og ingen muligheder. Jeg kunne ikke bare slippe dem, for så frygtede jeg, det ville gå ned ad bakke igen, siger hun.

Fangekor uden for murene

Fællesskabet om at synge var omdrejningspunktet, og Louise Adrian ledte efter et sted, hvor hun kunne fortsætte kontakten med sine "mænd". Apostelkirken sagde ja, og i

2006 havde Fangekoret sin første øvedag i et af kirkens lokaler.

- Direktoratet for Kriminalforsorgen gav os særlige regler for udgang en gang om måneden, så de kormedlemmer, der sad i åbne fængsler, kunne komme og være med sammen med de løsladte. Vi øvede en time, og derefter åbnede vi dørene for dem, der havde lyst til at høre på, siger Louise Adrian.

Kultureftermiddag i Exit

Der kom flere og flere tilhørere, og den månedlige kulturreftermiddag er stadig Exits samlingspunkt mellem indsatte, ex-indsatte, frivillige og ansatte. Fangekoret optræder ikke kun som sangere, men fortæller også om sig selv. Louise Adrian er klar over, at det er grænseoverskridende for alle nye i koret at sige: "Jeg er forbryder", for mange er vant til at skjule det.

- Fangekoret er et forbillede, for de tør stå frem og stå ved deres fortid, og det er vejen videre til at få hjælp. De har vist, at de rummer andet og gerne vil starte på en frisk efter endt afsoning, siger hun.

Ex-kriminelle har respekt

Exit og Fangekoret er tæt sammenvævet for Louise Adrian, og hun drømmer om, at flere med en kriminel fortid ansættes i Exit til fx sociale aktiviteter og foredrag, for det er de ex-kriminelle, der bliver hørt og respekteret.

” Fangekoret er et forbillede, for de tør stå frem og stå ved deres fortid, og det er vejen videre til at få hjælp.

Louise Adrian, leder af Fangekoret

Fangekoret optrådte for mere end 1000 begejstrede tilhørere på Danske Kirkedage i 2010.

” **Hun (Louise) ene og alene fraholder mig ved sin brænden for Fangekoret fra at begå ny kriminalitet, og det er ikke lykkes Direktoratet for Kriminalforsorgen i otte år. Jeg frygter den dag, jeg ikke kan være en del af Fangekoret mere.**

Medlem af Fangekoret

Exits månedlige kultureftermiddag begyndte allerede i 2006, før Exit var blevet til, og var ramme for Fangekorets øvedag i det fri. Korets medlemmer fik udgang fra Vridsløselille og mødtes med de kormedlemmer, som var blevet løsladt eller havde udgang fra åbne fængsler. Sådan er det stadig, og Fangekoret medvirker med Louise Adrian i spidsen på kultureftermiddagene.

En omvej blev en udvej

- Selv om jeg selv valgte den forkerte vej og har lavet en kæmpefejl, så har Gud vendt det til noget positivt, at jeg kom ind at sidde. Jeg har fået en ny familie, en søn og et arbejde, jeg er glad for. Sådan lyder det fra Bergur Nilssen, som kom med i Fangekoret i 2008 under sin afsoning i Vridsløselille Statsfængsel. Tre år senere er han kirketjener i Apostelkirken, cafémedarbejder i Exit og hjælper til som frivillig, når der mangler en hånd.

- Exit har betydet, at jeg er kommet ind i et andet miljø, og hvis de indsatte snakker om kriminalitet, lader jeg det bare gå ud af det andet øre, siger han. Bergur er stadig med i Fangekoret, og når han taler med indsatte på kultureftermiddagene, snakker de om job og fremtid.

Straf er meget værre, end man tror

Jeg savner mine gamle drenge i Fangekoret, og jeg vil gerne bevare kontakten med dem, siger tidligere fængselsinspektør Ole Hansen, når han skal fortælle, hvorfor han er med i Exits bestyrelse. Han bidrager med sine knap 40 års erfaringer fra fængselsystemet og Direktoratet for Kriminalforsorgen.

De indsatte får værdighed

Ole Hansen har været med i Exits bestyrelse siden begyndelsen i 2007, hvor Exit især havde fokus på ældre indsatte og løsladte, som han kender fra sin tid i Vridsløselille Statsfængsel.

- I Vridsløse sad de i 10-12 år, og det påtvinger dem et socialt handicap. Der har ikke været meget interesse for at give forsorg til dem efter løsladelsen, men det kan Exit. Her mødes de med værdighed og bliver behandlet som andre mennesker. Det er vigtigt for de indsatte, for deres liv har været præget af mangel på anerkendelse, skuffelser, brudte forhold og børn, de aldrig ser, siger han.

Exit kan give menneskelighed

På Kierkegaards vis skal man ifølge Ole Hansen hjælpe, hvor de løsladte er og ikke træffe beslutninger for dem, for de skal genfødes til et ansvar for deres liv.

- Exit er ikke en samfundsmæssig mangel, men står for en amatørisme - en menneskelighed - som det offentlige aldrig kan tilbyde, også selv om Exit efterhånden har mange lønnede, men også i kraft af de mange frivillige, mener han.

Forsvar for fangerne

"Vi bruger for meget straf i det her land, og straf er meget værre, end I tror." Sådan har Ole Hansen provokeret tilhørere i landboforeninger, Rotary osv. gennem utallige foredrag om fængsler for at gå imod den udbredte modstand i befolkningen mod, at indsatte har ordentlige forhold.

- Fx blev der på et tidspunkt bygget til et fængsel i Sønderjylland, og der opstod hysterisk raseri i befolkningen, da der kom billeder ud, for det var jo flottere end deres højskole, fortæller han.

Tit har han gennem sine foredrag oplevet, at den første afstandtagen er blevet vendt til dialog.

- Men det gør Fangekoret meget bedre end mig, og de er langt mere underholdende, synes Ole Hansen.

Bedre behandling af de indsatte

Straf har mange negative virkninger, mener Ole Hansen, og derfor har han altid været fortalende for bedre behandling af de indsatte.

- Vi har fået gode ændringer i fængslerne med at give fangerne ansvar. Danmark er det eneste sted i verden, hvor fangerne selv skal lave deres mad, vaske tøj og gøre rent. Men trods de socialiserende elementer i afsoningen, er det ubehageligt og ydmygende at sidde i fængsel, siger Ole Hansen.

Ole Hansen (th) er på besøg i Café Exit og taler med fængselspræst Peter Walin, som han kender fra sin tid som fængselsinspektør i Vestre Fængsel.

Exit er ikke en samfundsmæssig mangel, men står for en amatørisme - en menneskelighed - som det offentlige aldrig kan tilbyde.

Ole Hansen, tidligere fængselsinspektør og medlem af Exits bestyrelse

Skaber bevægelse hen over muren

“Vores tætte kontakt med de indsatte smuldrer, når de bare ryger i et kæmpe hul på den anden side af muren. Der er ingen fællesskaber til at tage imod”. Sådant lød nødråbet fra Peter Walin til et møde med de øvrige 11 danske fængselspræster i 2004.

Kirkerne ikke gearet til kriminelle

Peter Walin er en af initiativtagerne til Exit, fordi han gennem samtaler med indsatte i Vestre Fængsel i ti år har fået kendskab til deres dybe drømme og al deres frygt for, at det går galt igen, når de kommer ud.

- De har forhåbninger og en længsel efter et bedre liv. Jeg prøvede at lave kontakter til steder, hvor den gode forbindelse kunne fortsætte, men kirkerne var ikke gearet til at tage kriminelle ind, siger han.

Første tilløb til Exit

Nødråbet fra Peter Walin førte til et forsøgsprojekt i 2005 i form af Café Udenfor i Hans Egede Kirke på Østerbro sammen med fængselspræst Hanne Storebjerg fra Horsørød Statsfængsel. Fangekoret med Louise Adrian i spidsen var med tre gange i løbet af foråret, men projektet faldt til jorden.

Større end vi troede

Gløderne ulmede stadig, og da Erik Adrian, som er gift med Fangekorets leder, blev Peter Walins kollega i Vestre Fængsel, sprang gnisten igen. De kontaktede Apostelkirken på Vesterbro og søgte udviklingsmidler for at komme i gang.

- Vi brugte bl.a. penge på en fundraiser, som fik os helt op at ringe, da hun sagde: 'Det her er større, end I tror'. Hun hjalp os med at søge en pulje i Arbejdsmarkedsstyrelsen, selv om vi bare havde forestillet os et lille værested i tilknytning til kirken, fortæller Peter Walin.

Vi må holde fast i nærværet

Med en bevilling på 4,3 mio. kr. over to år kunne Exit folde sig helt ud med tilbud til indsatte og ex-indsatte om støtte til job og uddannelse som supplement til et sted at kunne mødes.

- Exit er blevet større end forventet, og jeg er stolt af at være med, men det er vigtigt, at vi holder fast i nærværet, så vi ikke taber den enkelte. Hovedpointen er at være tæt på de indsatte, når de kommer ud og skal finde sig selv på ny, siger Peter Walin.

Bygger bro mellem kirken og Exit

Niels Nymann Eriksen er præst i Apostelkirken og har været med til at starte Exit for at åbne dørene for tidligere indsatte.

- Det oprindelige incitament var et ønske om at skabe et fællesskab, der kunne støtte tidligere indsatte til at fastholde nogle af de gode intentioner, de havde fået, mens de var inden for murene, siger Niels Nymann Eriksen, som straks sagde ja, da fængselspræsterne og Louise Adrian fra Fangekoret henvendte sig.

- Vi har skrevet i Exits strategiplan, at vi ønsker at udnytte det resocialiserende potentiale, vi ser i kirkens fællesskab. Men integrationen i kirken er svær, og vi kan ikke sige, at vi er lykkedes i stort omfang, siger han.

- Det bliver hjulpet på vej ved, at nogle fra kirkens menighed er frivillige. Desuden er kirkens tidligere sognemedarbejder, Johnny Pedersen, nu ansat i Exit, og en af Exits brugere, Bergur Nilssen, er blevet kirketjener her i kirken og har nogle timer i Exit, så han og Johnny er brobyggere i det daglige, siger han.

” **Jeg talte med en, som har begået et mord. Han talte om behovet for tilgivelse, og hvor svært det var for ham at tro, at den er der.**

Niels Nymann Eriksen,
sognepræst og formand for Exits bestyrelse

Indsatte får tip til at klare at være låst inde på seks kvadratmeter og til at bruge tiden i fængslet på at forberede, hvad de gerne vil bagefter.

Støv dine talenter af

Hvad har du arbejdet med før, hvilke positive ting kan du sige om dig selv, og hvilke kvaliteter vil du fremhæve ved dig selv? Spørgsmålene er udfordrende, når Linda Christoffersen står ved tavlen og underviser seks gutter om kompetenceafklaring i Vestre Fængsels introduktionsforløb. Hun er socialkoordinator i Exit og har efterhånden talt med mange indsatte om deres længsler og drømme. Selv om de her er sammen i en gruppe, tør de godt træde i karakter over for hinanden.

Hvad interesserer dig

- De indsatte fyrer løs og kommer med forslag til, hvor de vil hen i fremtiden: 'Måske skal jeg tage et danskursus' eller 'Jeg vil gerne afslutte min mekanikeruddannelse'. De bliver opmærksomme på, hvad der interesserer dem, og hvad der skal til, for at de får et værdigt liv, siger Linda Christoffersen. Selv om hun kalder sig selv naiv, er hun klar over, at det ikke er alle, der gider gå ind på hendes forslag.

- De kan bruge det, hvis de er kørt død i det kriminelle liv og vil noget andet, og det er altså lige så almindeligt at holde op med at være kriminel som at blive det.

Vær din egen bedste ven

Et fængselsophold gør noget ved alle, og Linda Christoffersen har fokus på at lære de indsatte at håndtere de vilkår, de må leve under.

- Du skal ikke tænke på, om du har lyst til at gå til keramik eller tage et hygiejnekursus eller gå til gudstjeneste. Gå til noget, som DU bestemmer, så dine talenter ikke bliver støvede, siger hun til dem. Hun ved, det kan være svært at se, hvad man kan, når så meget er taget fra en.

- Prøv, selv om du sidder i en fastlåst situation, for du skal være din egen bedste ven.

Kom i form

- Lav armbøjninger, stå på hænder og hoved, få sved på panden, selv om du kun har seks kvadratmeter. Linda opfordrer de indsatte til at få noget ud af livet lige nu også med kroppen, i stedet for at vente til efter afsoningen.

- De fleste tænker ikke på, hvor tæt fysikken er forbundet med det, der foregår oppe i hovedet, men man skal være i god form for at komme godt igennem en afsoning, siger hun.

” Det er lige så almindeligt at holde op med at være kriminel som at blive det.

*Linda Christoffersen,
socialkoordinator i Exit og terapeut*

Fælles indsats i fængslet

I Københavns Fængsler er vi meget glade for vores samarbejde med Exit. Vi samarbejder på flere områder, hvilket gør den fælles indsats i fængslet mere helstøbt. På vores introduktionshold udtrykker indsatte, at det er en rigtig god og brugbar oplevelse, når Hans fra Exit kommer og fortæller om, hvordan han selv oplevede det at være i fængsel. Det åbner op for at tale om, hvordan det i virkeligheden er at være fængslet, og hvilke følelser det kan medføre.

Konkret kommer Exit også med nogle gode personlige værktøjer, når Exit eksempelvis i vores kommunikationsuge kommer og arbejder med personlig kompetenceafklaring af vores indsatte. Samtidig viser det også konkret de muligheder, Exit kan tilbyde indsatte under varetægtsfængslingen og ved løsladelse eller videre afsoning. Det er vigtigt for vores arbejde, at vi sammen med Exit kan pege på konkrete muligheder for den enkelte.

En sidste dimension, som er helt afgørende, er, at når der tropes frivillige medarbejdere op fra Exit og bruger tid og energi på os, så oplever vores indsatte at have værdi for samfundet. At nogen bekymrer sig og vil dem det godt. Samtidig sker der en almindelig træning af både de sociale og kommunikative relationer til andre. Netop derfor gør det hos os en stor forskel, at det også er mennesker udenfor fængslet, der kommer ind og går i ligeværdig dialog.

Peter Vesterheden
Fængselsinspektør i Vestre Fængsel

” **Der er kun én, der kan forandre din situation, og det er dig selv. Hvis du beslutter det, er der mange mennesker, der gerne vil hjælpe dig.**

*Hans Andersen,
informationsmedarbejder i Exit,
til indsatte i Vestre Fængsel*

Exits indsats starter i fængslet

Jeg har selv siddet i fængsel i ti år. Sådan indleder Hans Andersen, når han underviser i Vestre Fængsel. Han er ansat i Exit, og hver anden uge står han over for op til 12 indsatte fordelt på to hold.

Mange vil hjælpe dig ud

- Nu sidder du i fængsel, og hvad gør du nu? Du skal ikke have ondt af dig selv, men tænk på, at der er mennesker uden for fængslet, der regner med dig. Din kone, kæreste, forældre eller dine børn, lyder det fra Hans, der oplever, at de indsatte spidser ører, fordi han selv har siddet inde. Og han stryger dem ikke bare med hårene.

- Der er kun én, der kan forandre din situation, og det er dig selv. Hvis du beslutter det, er der mange mennesker, der gerne vil hjælpe dig. I fængslet er der socialrådgivere, lærere og din kontaktperson, hvis du lader være med at modarbejde dem. Uden for murene er der Exit, og vi samarbejder med mange organisationer, som også vil støtte dig efter afsoningen.

Lyder som jeres far

Hans Andersen er bramfri og siger, at han er lige så røvvirrende at høre på, som deres far, når han advarer de indsatte mod at ryge hash.

Siden efteråret 2011 har Exit deltaget i Vestre Fængsels introduktionsforløb for alle nye indsatte. De får hjælp til at klare afsoningen af en, der kender fængslet indefra.

- Det er virkelighedsflugt af dimensioner, og det koster så meget herinde, at du oparbejder en kæmpe gæld. Du kan sagtens få kredit, indtil du bliver løsladt, men så har du stor risiko for, at du ryger ud i ny kriminalitet for at skaffe pengene.

Tag et smut i Exit

Umiddelbart preller ordene måske af, fordi mange indsatte er unge, og der er for meget spænding, lertilgængelige penge og en omgangskreds udenfor, som gør det svært for dem at give slip på kriminaliteten. Men Hans er overbevist om, at det kan rykke noget.

- Jeg ved godt, at mange af jer nok vender tilbage mange gange, men husk at der er nogen i Exit, der gerne vil tale med jer. Når I kommer i udgangsforløb eller bliver løsladt, så tag ned til os og spild et kvarter af jeres liv på at finde ud af, om vi kan hjælpe med noget. Fx et sted at bo, styr på økonomien, og helst et job.

Kunst bag tremmer

I Vestre Fængsel sidder indsatte i deres celler og maler billeder, de ikke selv vidste, at de havde i sig.

Exit tilbyder også indsatte i tre andre fængsler materialer til at udtrykke sig kreativt.

En gang om ugen går Exits kulturkoordinator, Pi Rasmussen, rundt i Vestre Fængsel med et rullebord fyldt med pensler, lærreder og farver. Hun stopper op, når hun kommer til en celle med en indsat, som på forhånd har bedt om at få malergrej. Er det en nybegynder, udleverer Pi Rasmussen en startpakke.

- De begynder med at male, som da de var børn: et hus med skorsten på en græsplæne. Men efterhånden udvikler de deres eget sprog, og billederne bliver meget forskellige, siger hun.

Giver en ny følelse af selvværd

De kreative indsatte omtales af Pi Rasmussen som kunstnere, og under besøget i deres celler kigger hun sammen med dem på det færdige værk, som veksles til nye lærreder og farver. Kunstneren fortæller hende måske om sin inspiration til billedet, som nu skal udstilles, enten i Café Exit, på et bibliotek eller et tredje sted.

- Oplevelsen af at skabe noget smukt eller meningsfuldt kan give en følelse af selvværd, som mange indsatte ikke kender til. At få udstillet sine værker og endda solgt dem vil øge denne følelse af at have fundet noget, man er god til, siger hun.

Får udtrykt den indre verden

Når de indsatte er ribbet for image, for bevægelsesmuligheder og for selv at vælge, hvad de vil lave, åbner det for, at de udfolder deres kreativitet, og mange af dem har aldrig før brugt tid på den slags. Interessen bliver vakt, men Pi Rasmussen ser det også som et terapeutisk middel.

- Mange kender ikke sig selv, men ved at male får de nogle følelser ud, som de ellers ikke kan finde et positivt udtryk for, og det kan måske være grunden til, at de befinder sig i fængslet. Det kreative arbejde kan blive en vej til at kunne sætte ord på det, der sker i den indre verden, siger hun.

Værdsættes af fængslerne

Fængslerne er positive over for Exits kreative arbejde, som supplerer fængslernes egne tilbud om beskæftigelse af de indsatte.

- For 20 år siden blev det betragtet som farligt at give indsatte materialer til kreativ udfoldelse. Jeg mener, det er farligt at lade være, siger kulturkoordinatoren.

Fører til andre af Exits tilbud

Det kreative arbejde styrker selvtiliden og kan få den indsatte til også at give sig i kast med at tænke uddannelse eller job, er Pi Rasmussens erfaring efter godt to års arbejde med projektet, som Exit kalder Export Kunst.

Fem af de kreative indsatte, som har været i kontakt med Export Kunst, har siden henvendt sig i Exit for at benytte de andre tilbud, som hun altid henviser til, hvis den indsatte nævner et problem, som Exit kan hjælpe med at løse.

For 20 år siden blev det betragtet som farligt at give indsatte materialer til kreativ udfoldelse. Jeg mener, det er farligt at lade være.

Pi Rasmussen, kulturkoordinator i Exit

Mange indsatte er særdeles kreative. I mit daglige arbejde kan jeg også se, hvordan produktionen af kunst kan forandre psyken hos en indsat og give ham troen på en bedre fremtid.

*Niels Bak, lærer i Statsfængslet ved Sdr. Omme.
Han har samlet fangekunst i danske og europæiske fængsler.*

Indsatte med Exit i Det Kongelige Teater

En gruppe indsatte fra Horserød og Jyderup Statsfængsel var tirsdag den 4. januar 2011 trukket i det pæne tøj, for de skulle se Det Kongelige Teaters forestilling "Forbrydelse og straf", der bygger på Dostojevskijs roman. Det Kongelige Teater havde doneret 15 billetter til Exit, og de blev givet videre til indsatte i de to fængsler. Inden forestillingen mødte dramaturg Solveig Gade de indsatte og fortalte, hvordan hun har kogt romanens over 600 sider ned til en teaterforestilling.

Kunstkataloger til indsatte

Statens Museum for Kunst, Gl. Holtegaard Kunsthøjskole samt Nordatlantens Brygge har doneret kunstkataloger, som de indsatte har adgang til i fængslerne og kan hente inspiration fra til deres egen kunst.

Export Kunsts udstillinger

- Vigerslev Bibliotek
- Café Sonja
- Danske Kirkedage 2010 i Viborg
- Direktoratet for Kriminalforsorgen
- B&W Kunstforening
- Sydhavnens Bibliotek
- Apostelkirkens menighedssal
- Bellahøj Kirkes menighedssal

Alle projektets billeder kan ses på hjemmesiden

www.exit-danmark.dk

Musikundervisning

Indsatte og ex-indsatte har mulighed for at få sang- og musikundervisning i Exit, og de kan medvirke ved den månedlige kultureftermiddag. Fangekorets leder, Louise Adrian, underviser og koordinerer med de tre frivillige musikundervisere, som hidtil ikke har fået mange elever.

Billedet er fra Fangekorets koncert i Apostelkirken på Kulturnatten 2011.

Johnny Crillesens aftaler at gøre samfundstjeneste i Exit med jobkonsulent Mette Therkelsen (tv.) og socialrådgiver Ulla Straasø fra Kriminalforsorgen i Frihed.

I gang med job og uddannelse

Vejen ud af kriminalitet går bl.a. via job eller uddannelse. Men indsatte kan have brug for en jobkonsulent, der også kan skælde ud og gider blive ved med at hjælpe.

Exits jobkonsulent har i to år haft træffetid en eftermiddag om ugen i Horserød og Jyderup Statsfængsel, hvor hun får den første kontakt med indsatte, der vil have hjælp til at komme i job.

- En del af dem har erhvervs erfaring, men store dele er ikke noget, skattevæsnet er bekendt med, og de har haft korte ansættelser, fortæller jobkonsulent Mette Therkelsen.

- Derfor prøver vi at finde de kompetencer, der ligger i det, de har lavet – chauffør, nedriver eller stilladsarbejder. Det er typisk ufaglært arbejde, siger hun.

En narkohandler med talent for organisering

Nogle arbejdsgivere kan godt se, når kriminelle har opbygget kompetencer, som kan bruges konstruktivt. Mette Therkelsen giver som eksempel en person, som har demonstreret talent for organisering og distribution ved at styre narkotransporter ind i landet.

Finder den helt rigtige arbejdsgiver

Når ex-indsatte selv kontakter Exit efter løsladelsen for at få

hjælp til et job, drejer den første snak sig om at få afklaret, hvor de er.

- Mange har selv et stort netværk, de kan trække på. Ellers hjælper jeg med at finde en arbejdsgiver og tager den første kontakt, som er svær for mange af dem. Det er vigtigt at finde den helt rigtige arbejdsgiver, så det ikke bliver endnu en fiasko for borgeren, så det bruger jeg en del tid på, siger Mette Therkelsen, der holder fast i termen borger, som hun er vant til fra "Marselisborg - Center for Udvikling, Competence & Viden". Hun er købt til Exit fra dette firma, som er et godt netværk for hende til at finde arbejdsgivere.

- Ellers må jeg gribe telefonbogen og starte fra en ende af. De seneste to år har krisen gjort det sværere at hjælpe ex-indsatte i job, og så prøver vi med løntilskudsordninger, praktik osv., siger hun.

Motiverer til uddannelse

Ufaglærte job bliver der stadig færre af, og derfor er uddannelse tit oppe at vende, når Mette Therkelsen rådgiver ex-indsatte.

- De har ikke hentet mange succeser i skolesystemet, så jeg

Det er spild af menneskeliv, og det er en dårlig forretning for samfundet, hvis vi ikke hjælper indsatte, der vil videre.

*Mette Roger Therkelsen,
beskæftigelseskonsulent*

forklarer, at skole kan være andet end at sidde ned. Bl.a. er den gamle mesterlære genindført med få skoleophold, og jeg peger jeg på, at der er meget hjælp at hente i skolesystemet med lektiehjælp, mentortimer og it-rygsæk, hvis man er ordblind.

Det lykkes for nogle at få taget 9.-10. klasse eller starte på hf, mens de afsoner, og nogle kommer i gang med en håndværkeruddannelse.

- Hotel- og Restaurantskolen er et hit, fordi mange får lært at lave mad i fængslerne. I den branche stiller man sig heller ikke så meget på bagbenene over for en plettet straffeattest, siger hun.

Desuden kan en uddannelse betyde, at straffeattesten når at blive ren, inden man skal søge job.

De skal selv ville

Er der nogen, du ikke kan hjælpe?

- Hvis de ikke vil et liv uden kriminalitet, kan jeg ikke hjælpe. Nogen gange lykkes det ikke at fastholde dem, fordi de ikke er klar endnu.

Hvad sker der, hvis de ryger ind igen?

- Vi fordømmer dem ikke, hvis de laver dumme ting, men jeg kan godt skælde ud. Så går der lidt "mor" i mig. Vi stiller krav og har forventninger, for ellers vokser de ikke, siger Mette Therkelsen.

Job er kun en del af løsningen

Mange ex-indsatte har andre problemer, der skal tages fat på, før Mette Therkelsen kan sende dem ud til en arbejdsgiver.

- Hvis de fx har det psykisk dårligt, eller har rod i økonomien, tager de andre kolleger i Exit over med terapi, eller med hjælp til at styre økonomien via Den Sociale Retshjælp. Vi inviterer også til Exits sociale tilbud, for en del har brug for at få et nyt netværk, siger hun.

Samfundstjeneste i Exit

Johnny Crillesen blev løsladt i februar 2012 og skal afsone den sidste del af sin dom med 135 timers samfundstjeneste i Exit fordelt over et halvt år.

Han skal planlægge og deltage i sommerens to familieejre i Exit, være med i Mandagsklubben og den månedlige kultureftermiddag, som han selv har deltaget i mange gange, siden han blev inviteret med til kultureftermiddag i Exit for første gang i 2007 af en kammerat.

- På kultureftermiddagene møder jeg andre, der lige som jeg selv har taget et valg og vil videre i livet. I 2009 røg jeg selv ind og fik via fængselspræsten i Jyderup adgang til at komme med, fortæller Johnny Crillesen, der betragter Exit som et godt tiltag.

- Der mangler noget støtte, når en løsladt pludselig står på gaden og skal starte et nyt liv. De forskellige myndigheder burde samarbejde om at sikre en god løsladelse. Der går Exit ind og hjælper folk videre, men jeg synes, det er en falliterklæring for Kriminalforsorgen, siger han.

Den plettede straffeattest kan blive et aktiv

Johnny Crillesen har selv forberedt sin løsladelse ved allerede sidste år at søge om revalidering sammen med socialrådgiveren i fængslet.

- Jeg vil gerne i gang med en uddannelse som pædagog for at arbejde med unge kriminelle. Jeg ved, hvad de snakker om, fordi jeg selv har siddet inde, og på den måde kan jeg vende en plettet straffeattest til noget positivt og støtte unge, siger han.

Genbrugsbutik med ting til løsladte

Exit inviterede i 2011 indsatte, ex-indsatte og frivillige til et idéseminar, som Johnny Crillesen deltog i. Han foreslog at lave en genbrugsbutik, hvor man kører rundt og samler ting ind fra fx dødsboer.

Johnny Chrillesen spiller Backgammon med Abdul i Mandagsklubben, hvor indsatte, ex-indsatte, ansatte og frivillige hygger sig med spil, snak og spisning.

På kultureftermiddagene møder jeg andre, der lige som jeg selv har taget et valg og vil videre i livet.

*Johnny Crillesen,
i samfundstjeneste i Exit*

Juridisk hjælp nedefra

Exits advokat fører argumentation for ex-indsatte, der fx kæmper med gæld eller familiesammenføring.

Retshjælpen i Exit har siden 2009 givet juridisk bistand til ex-indsatte via advokat Henrik Hasseris Olesen.

- Jeg deltager fast i Exits kultureftermiddage, hvor jeg får kontakt med brugerne og deres familier, og jeg er med til at fjerne sten på vejen til at leve en tilværelse uden kriminalitet, fortælle Henrik Hasseris Olesen, der oplever, at det kan være svært at komme ud af fængselsystemet.

- I begyndelsen så jeg min vigtigste opgave i at løse sager, men har opdaget, at samtalen og tilstedeværelsen i sig selv er væsentlig og betyder, at retshjælpen indgår i netværket omkring vores brugere, siger han.

Forhandler gæld med myndighederne

Mange ex-indsatte står med en tung gæld, når de bliver løsladt. I Danmark skal dømte selv betale sagsomkostninger, og det kan sagtens løbe op i store beløb, og tit er der også anden gæld.

- Jeg går ind i sager om gæld og gældssanering, hvis man fx har haft virksomhed, da man blev varetægtsfængslet, for så kan man hurtigt komme til skyldte en halv eller en hel mio. kr. i skat eller moms. Der har myndighederne skønnet et beløb, som jeg kan gå i forhandling om, siger Henrik Hasseris Olesen.

Samarbejder med Den Sociale Retshjælp

Advokaten bruger ikke tid på sager, hvor folk ikke kan styre deres økonomi. På det område samarbejder Exit med Den Sociale Retshjælp, som yder gældsrådgivning.

Hjælp til familiesammenføring

Flere sager har drejet sig om familiesammenføring, som har en social slagside ifølge Henrik Hasseris Olesen.

- Adgangen til at blive familiesammenført er blevet meget vanskelig siden 2000. Du må ikke have modtaget offentlig hjælp i de seneste tre

år, og det har mange af vores brugere. Dvs. at den sociale stigmatisering af, at du har begået en forbrydelse, sidde i spjældet og har en plettet straffeattest, har oparbejdet gæld som følge heraf, kulminerer ved, at man lever i usikkerhed om, man får mulighed for at leve sammen med det menneske, man elsker. Det er jo fuldstændig afgørende for folks livskvalitet og mulighed for at komme videre, siger han.

Øjenåbner at se forvaltningen nedefra

Det har været en kæmpe øjenåbner for Henrik Hasseris Olesen at se forvaltningsapparatet arbejde nedefra.

- Jeg har undervist i forvaltningsret på universitetet, været konstitueret landsdommer og har beskæftiget mig med jura oppefra. Nu oplever jeg, at folk, der ikke har en stemme og en position i samfundet, har vanskeligt ved at blive taget alvorligt, siger han.

Fokus på fremtiden

Den oprindelige vision var en åben retshjælp for alle, men efterhånden er det blevet tydeligt, at fokus skal være på at medvirke til en normal tilværelse i fremtiden.

- Vi siger som regel nej til sager om indsatte afsoningsforhold, medmindre der er tale om hindringer for deres uddannelse eller arbejde. Vi ønsker ikke at fastholde den indsatte i et konfliktfyldt forhold til samfundet, siger Henrik Hasseris Olesen.

Han oplever som de øvrige medarbejdere i Exit, at den største udfordring er, at det kan være svært at holde fast i brugerne. Kontakten dør, og han hører ikke mere fra dem.

” Folk, der ikke har en stemme og en position i samfundet, har vanskeligt ved at blive taget alvorligt.

Henrik Hasseris Olesen, advokat og leder af Exits Retshjælp

GÆLDSRÅDGIVNING

Exit har siden sommeren 2009 haft tæt samarbejde med Den Sociale Retshjælp, der har stor erfaring med gældsrådgivning, socialret og anden juridisk rådgivning. Exits medarbejdere henviser indsatte og ex-indsatte til denne form for retshjælp, når de fx har problemer med at styre deres økonomi eller har brug for juridisk rådgivning. Exits egen retshjælp går ind i decideret sagsbehandling.

Bergur Nilssen (tv.) fra Fangekoret har haft mange samtaler med advokat Henrik Hasseris Olesen, når Exit holder kultureftermiddag i Apostelkirken, hvor Bergur nu er ansat som kirketjener.

Fører sag om familiesammenføring

2011 var et skelsættende år for færøske Bergur Nilssen. 27. januar blev han gift med Izanilda fra Brasilien, 1. februar fik han job som kirketjener i Apostelkirken efter utallige afslag på jobsøgninger, 21. april blev hans søn Tobias født, og i maj blev han løsladt fra afsoningen af en dom på fire et halvt år.

Har fået afslag på ophold til sin hustru

Glæden fik et skår, da Udlændingetjenesten 7. juli 2011 gav afslag på ansøgningen om familiesammenføring for Bergurs brasilianske hustru.

- Jeg fik kontanthjælp i fire måneder i 2010, fordi jeg ikke havde tilladelse til at arbejde på det tidspunkt, og for at

opnå familiesammenføring må man ikke have modtaget kontanthjælp de seneste tre år, forklarer Bergur Nilssen, som under den sidste del af afsoningen boede på en af Kriminalforsorgens pensioner.

Sagen er i sikre hænder

Exits advokat, Henrik Hasseris Olsen, har hjulpet med at klage over afgørelsen til Justitsministeriet.

- Jeg kender ikke systemet, men det gør advokaten, så nu ligger sagen i sikre hænder, siger Bergur. Han har stadig håb, fordi ministeriet har bedt om at få uddybende oplysninger om de betingelser, der var knyttet til afsoningen, og som tvang ham på kontanthjælp.

Giv indsatte en ny chance

Erfaringer fra ti års afsoning giver Hans Andersens ord vægt, når han taler indsattes sag. I fængslet var han fangernes talsmand, og som ansat i Exit søger han at påvirke samfundets beslutningstagere til at hjælpe indsatte til at starte på en frisk.

Hans Andersen lytter til sin kollega Johnny Pedersen sammen med folketingsmedlem Marlene Harpsøe (DF) og folketingsmedlem (nu socialminister) Karen Hækkerup (S) under Retsudvalgets besøg i Exit.

Jeg kan godt forstå, at almindelige danskere ikke gider have med kriminelle at gøre. Før jeg selv kom i fængsel, var min holdning, at kriminelle var undermennesker, der ikke gad indrette sig under samfundets normer. Derfor kunne man for min skyld bare spærre dem inde og smide nøglen væk. Men så fik jeg lige ti år til at studere fænomenerne på tæt hold. Sådan lyder det ofte fra Hans Andersen, når han som informationsmedarbejder i Exit står over for en forsamling mennesker og vil udfordre dem, der deler hans oprindelige syn på lovovertrædere.

Lad os give indsatte hjælp til at fungere

Mens Hans Andersen afsonede sin dom, fik han øje på andre sider af sine medindsatte end den aggressive og konfrontationssøgende yderside, som mange viser. Og

hvis man taler om resocialisering af indsatte over for ham, kan man være sikker på svaret.

- Det ikke kan lade sig gøre at resocialisere mennesker, der aldrig er blevet socialiseret. Mange af de indsatte har været udsat for omsorgssvigt i familien eller i skolen. Meget i deres liv er gået galt, og de har mistet tilliden til alt. Derfor skal samfundet se det som en Gudgiven chance, når en indsat sidder med en lang dom, og sige: "Nu har vi ham i vores varetægt, skulle vi så ikke få givet ham kompetencer, så han kan blive klar til at fungere i samfundet."

Straffeattesten er hans aktiv

Hans Andersen bruger nu sit snakketalent og sin plettede straffeattest til at få befolkningen i tale, bl.a. ved Fangekorets koncerter.

- Jeg har valgt at bruge min kriminelle fortid i stedet for at flygte fra den. I første omgang var det af nød, fordi jeg ikke kunne vende tilbage til rederibranchen, hvor jeg var for kendt, siger han.

Nu nyder han at deltage i symposier, konferencer og møder med politikere og andre beslutningstagere.

- Jeg præsenterer mig som Hans, der har siddet i fængsel i ti år, og det er min kvalifikation. Når jeg er med i en organisation, der har med kriminelle at gøre, giver det en fornemmelse af, at vi har noget erfaring, forklarer han.

” Jeg kommer i kontakt med mennesker som direktøren for Kriminalforsorgen, fængselsinspektører og ministre, og de accepterer og respekterer mig, selv om de kender min fortid.

Hans Andersen, informationsmedarbejder i Exit

Retsudvalgets medlemmer får serveret konditorlagkage af Gert, som er Exitbruger.

Retsudvalget besøger Exit

Folketingets Retsudvalg var i oktober 2010 på besøg i Exit for at høre om Exits arbejdsmetoder og resultater. Exits medarbejdere fortalte om deres forskellige arbejdsopgaver, og to af Exits brugere, Gert og Henrik, havde dækket bord og forberedt oksesteg, kartofler og tilbehør samt en flot lagkage til kaffen.

Stædig insisteren på, at alle er værdifulde

”Der er ingen tvivl om, at Exits arbejde gør en stor og vigtig forskel for samfundet og ikke mindst i nogle indsatte og ex-indsattes liv. Det, som især gjorde indtryk, var jeres nærvær, rummelighed og stædige insisteren på, at alle er værdifulde og fortjener en chance. Stemningen på stedet opsummeres måske bedst i den sætning, som I også selv bruger: Fra indsat til værdsat.”

Maja Panduro, socialordfører (S), besøgte Exit som medlem af Folketingets Retsudvalg

Tom Behnke (th.) har besøgt Exit sammen med Retsudvalget og taler under middagen med formanden for Exits bestyrelse, sognepræst Niels Nymann Eriksen.

Har hjertet med i arbejdet

”Exit udfylder en meget væsentlig rolle ved at hjælpe tidligere dømte tilbage i samfundet på en fornuftig måde. De indsatte har mulighed for at opnå kontakt med Exit allerede i fængslet, og det betyder, at der er noget at komme ud til, når de bliver løsladt.

Man står ikke så alene, når man har et sted at komme hen og nogle mennesker, der kan hjælpe til, hvis det bliver svært. Ellers vender man lettere tilbage til de gamle såkaldte venner. Det skal man gerne undgå, så man i stedet kommer ud til en kriminalitetsfri tilværelse.

De mange frivillige i Exit betyder, at man har hjertet med i det, man laver, og en interesse for de indsatte, som får mulighed for at opbygge en ny omgangskreds.”

Tom Behnke (KF), næstformand for Folketingets Retsudvalg

Linda Christoffersen har erfaret, at bare nogle få samtaler giver en umiddelbar lettelse for brugere, der ikke er vant til, at nogen gider høre på dem og møde dem, som de er.

Indsatte lærer sig selv at kende – lidt bedre

Exits tilbud om terapeutiske samtaler giver brugerne hjælp til at leve med sig selv, med angst, sociale fobier eller fastlåste relationer.

Omkring 15 indsatte er aktuelt i et samtaleforløb, og antallet af brugere vokser i takt med, at Exit bliver kendt i fængslerne.

- Vores tilbud til den indsatte er: 'Du møder et menneske, der gider høre på dig, ser dig, som du er med det, du rummer lige nu', fortæller Linda Christoffersen, der er uddannet gestaltterapeut og ansat i Exit som socialkoordinator.

Lærer at leve med vanskelige vilkår

- Gennem terapi kan vi hjælpe brugerne til at kunne håndtere og leve med de vanskelige vilkår, der er, når man sidder fængslet, hvis man selv bidrager og vil bruge redskaberne, siger hun.

Forstår sin egen situation

De fleste indsatte bliver henvist fra en af kollegerne i Exit eller fra sagsbehandlere i fængsler, hvor man har fundet ud af, at en indsat har fx en social fobi, angstanfald, ikke kan overskue at skulle ud i samfundet igen eller sidder håbløst fast i en familiesituation.

- Når jeg har samtaler med en indsat, der fx er plaget af angst, arbejder vi med, at han lærer at holde ud til at være så fastlåst, som man er i et fængsel, siger Linda Christoffersen.

- Det giver en umiddelbar lettelse, når man begynder at forstå sin egen situation. Måske stopper angstanfaldene ikke helt, men hvis man forstår, hvad de kommer fra, kan man bedre selv håndtere det, fx ved at gå ind på sit værelse og lægge sig ned.

Får indsigt i sine reaktioner

Et fængselsophold begynder som regel med en anholdelse, og

det betyder, at mange indsatte i begyndelsen af afsoningen befinder sig i chok.

- Når de får at vide, hvad det vil sige at være i en chokfase, kan de blive så fortrolige med symptomerne, at de kan aflæse sig selv. Når man lærer sig selv at kende og får indsigt i sig selv, bliver man mere tryk og klar over, at man ikke er ved at blive skør, forklarer Linda Christoffersen.

En ung mand fik et angstanfald på vej tilbage fra en udgang. Han kunne ikke genkende sig selv, fordi han følte, han var ved at smelte ned. Han fik hjælp til at se, at han reagerer helt normalt, for han var ganske enkelt blevet overstimuleret af at være på udgang efter at have været lukket inde i otte måneder.

Løser op i familierelationer

Et samtaleforløb kan også forme sig som oprydning i relationer, hvor en bruger har sin partner med til et par samtaler.

- Der skal meget lidt støtte til, før de kan se tydeligere, hvor de sidder fast, når jeg lytter med og kan høre, hvor de taler forbi hinanden. Det skaber plads for brugeren til at være i sin familie, siger hun.

- Rigtig mange af vores brugere har fået for lidt kærlighed i opvæksten, og derfor ved de heller ikke, hvordan man giver kærlighed i relationer. De ved ikke, at det de gør, ikke er godt. Ingen har interesseret sig for, hvorfor de er, som de er, og deres voksne har ikke lært dem at sætte grænser.

Linda Christoffersen og de øvrige terapeuter har set eksempler på, at når kontakten med familien bliver genoptaget, begynder den indsatte at tro på, at der kan ske noget også på andre områder. Man får lyst til at bidrage til fællesskabet, når der er nogen, man betyder noget for.

”

Vi kan hjælpe brugerne til at kunne håndtere og leve med de vanskelige vilkår, der er, når man sidder fængslet.

*Linda Christoffersen,
socialkoordinator i Exit og terapeut*

*Tænker på smerten, jeg har påført andre
Jeg vil altid igennem fængsler vandre
Hvis jeg ikke ændrer mit syn på livet
Skal lære ikke at tage ting for givet
Jeg skal lære mit indre at kende
Mit negative liv skal vende
Finde frem til min egen styrke
Til jorden vil falde min egen byrde.*

Digt skrevet af Peter efter terapi

Ser mennesket inde bagved

- Det er det hele værd, når brugere giver udtryk for, at de får det bedre efter nogle få samtaler, siger Jette Holm Nielsen, som er en af Exits tre frivillige terapeuter. Hun underviser til daglig i dansk som andetsprog.

- De brugere, jeg taler med, vil gerne forandre noget i deres liv, og det er vigtigt for dem at få mulighed for at fortælle, hvad der rører sig indeni. I fortrolighed og under tavshedspligt. Min uddannelse og egne livserfaringer gør, at jeg ser mennesket inde bagved. Jeg tror ikke, at nogen som barn eller ung bevidst vælger en kriminel karriere eller at have et svært og kompliceret liv, siger hun.

Brugerne i Exit kommer med alvorlige sager, og derfor sætter Jette Holm Nielsen stor pris på, at de frivillige terapeuter får professionel supervision, så de kan give den bedst mulige terapi.

”

Brugerne vil gerne forandre noget i deres liv, og det er vigtigt for dem at få mulighed for at fortælle, hvad der rører sig indeni.

Jette Holm Nielsen, exam. gestaltterapeut

FAKTA

Når en indsat er henvist til terapi i Exit, typisk gennem sagsbehandlere, koordinerer Linda Christoffersen, at den indsatte får udgang til samtaler med hende selv eller en af de to frivillige terapeuter eller Exits frivillige psykolog.

Efter et forløb på fem-seks samtaler har de fleste brugere fundet ud af, hvordan de skal klare deres situation og kan gå videre med Exits andre tilbud.

I Café Exit møder gæsterne folk med pletter på straffeattesten, både bag disken og ved bordene.

Caffe latten serveres af ex-indsatte

Udenfor på gaden står et skilt med en stor tegning af en kop i sribet fangedragt og med en lænke om foden, og på bardisken kan man dårligt undgå at se skiltet, der annoncerer: 'Plettet straffeattest 1/2 pris'.

- Det ikke er en hemmelighed, hvem der står i baren, siger Henning Thonbo, der har været caféleder siden 2009.

- Det sker, at gæster spørger til skiltet, og så kan det være en indgangsvinkel for de ex-indsatte i baren til at fortælle deres historie. Det kan være en hjælp for dem, og mange mennesker synes, det er interessant at høre om, siger han.

Indsatte i jobtræning

Caféen er både for gæster, der vil have en kop kaffe og et godt stykke smørrebrød, og for ex-indsatte, som her kan møde andre med en kriminel baggrund, men i andre omgivelser.

Desuden er caféen godkendt som et træningssted, hvor indsatte kan øve sig i at passe et job, til de er klar til at komme videre. De kommer enten fra et af de åbne fængsler eller en af Kriminalforsorgens pensioner.

- Vi går ikke op i deres fortid, for når de kommer her, er det fordi, de vil starte på en frisk, siger Henning Thonbo, der står for jobsamtalerne.

” Vi går ikke op i deres fortid, for når de kommer her, er det fordi, de vil starte på en frisk.

Henning Thonbo, leder af Exits café

Accepterer en smutter

Bag bardisken arbejder også tit personer, der afsoner i fodlænke eller samfundstjeneste. De har typisk styr på det meste, mens andre cafemedarbejdere har brug for støtte og omsorg fra Henning Thonbo, som dagligt taler med dem om, hvordan det går. En med kort lunte kan fx være gået og har smækket med døren.

- Når vedkommende dukker op igen, snakker vi om, hvad der gik galt. Vi bruger ikke kræfter på at punke dem, men roser, når de gør det godt, og vi accepterer, hvis der er en smutter en gang imellem, siger Henning Thonbo. Han samarbejder tæt med Gitte Bogholdt, der er fastansat og med en fortid som indsat har gode forudsætninger for at forstå, hvad der kan være på spil.

Giver nye chancer

Nogle fortsætter som frivillige i lange perioder, og andre kommer videre og har ikke længere brug for Exit. Eller jungletrommerne skal i gang for at finde ud af, om en bruger, der ikke dukker op, er kommet i spjældet igen.

- I starten blev jeg ked af det, når det skete, men jeg fandt ud af, at mange ikke kan finde ud af at være ude.

Nu synes jeg, det er ærgerligt, men de skal have en ny chance. Vi fortsætter vores relation, og når man får deres historie, kan man måske hjælpe dem med at vinkle den anderledes, siger Henning Thonbo.

Hemmeligheden bag en caffe latte bliver afsløret af Henning Thonbo (th.) for Claus Jarslet, som er i samfundstjeneste i Café Exit.

Exit spiller i en særlig toneart

Cirkusbarn, en indiansk far og en dansk mor, der forsvandt. Solvejg Barfoeds usædvanlige barndom har givet hende et særligt blik for dem, der kører lidt skævt. Den forkærlighed driver også hendes engagement som frivillig i Exit.

- Jeg kender fra mit eget liv følelsen af at blive svigtet og være anderledes, men samtidig har der været vigtige personer, som så ressourcer i mig, og som jeg efterhånden kom til at stole på, fortæller Solvejg, der i 28 år har arbejdet med gadebørn, prostituerede, hjemløse og misbrugere.

Erfaring med unge kriminelle

Unge kriminelle var emnet for det speciale, Solvejg skrev på baggrund af sine erfaringer som gadeplansarbejder og i 2011 gav hende topkarakter til Socialpsykologisk Pædagogisk Diplomeksamen. For at få frivilligt arbejde ved siden af skriveriet kontaktede hun Exit og blev mentor (kaldet Exit-guide) for somaliske Abdul, og siden har hun og Abdul gået mange ture rundt i byen, været på fisketur og til koncerter for at lære hinanden at kende.

- Han var skind og ben og havde ingen steder at bo. Vi gik en tur og snakkede om musik og fodbold og svingede godt sammen med det samme, men det har taget tid at finde ud af, hvad hans problemer er, siger hun.

Bisidder og social støtte

Tid og tålmodighed er Solvejgs motto, og hendes vedholdende indsats som bisidder og følelsesmæssig støtte for Abdul har motiveret ham til at komme i antabus-behandling og trække sig fra et miljø, som trækker i den forkerte retning.

- Det er fantastisk at se, hvor Abdul rykker. Jeg ved, det kan lykkes, uanset hvor slemt det har været, siger Solvejg. Hun kender selv til at klare sig, for som 15-årig stak hun af fra det cirkus, hun rejste rundt med sammen med sin far.

- Nu er Abdul lige ved at være der, og kunsten er, at jeg bliver undværlig for Abdul, siger hun.

Tonen og pulsen i Exit

Gennem den lange proces med at hjælpe Abdul på sporet har Solvejg haft et tæt parløb med Exits socialkoordinator, Johnny Pedersen.

- Jeg kan godt lide tonen og pulsen i Exit, der er åben og ligefrem, og det er et godt klima at arbejde ud fra. Man spiller i en særlig toneart, siger Solvejg, der på cv'et også kan skrive musiker.

Gåture og snak om fodbold er uundværlige, når Abdul mødes med Solvejg Barfoed, som har været hans mentor i mere end et år.

Abdul har fået grund under fødderne

- Jeg har et sted at bo, gælden er stillet i bero, og jeg har fået forrevalidering til at tage hf. Bagefter vil jeg gerne læse til datamatiker. Jeg har længe haft lyst til at komme videre, og i Exit har jeg mødt mennesker, som vil hjælpe mig, siger Abdul. De næste måneder er han i praktik i Café Exit.

Abdul flygtede fra borgerkrigen i Somalia som seks-årig sammen med en voksen halvbror og fik oplevelser med i bagagen, som har givet ham posttraumatisk stress. For ti år siden flyttede hans bror tilbage til Somalia, og Abduls liv begyndte at falde fra hinanden. Da han blev henvist til Exit fra Jobcenteret i Skelbækgade, stod han på grund af alkoholproblemer med en uafsluttet uddannelse, flere voldsdomme og gæld på grund af sagsomkostningerne.

- Jeg har fået tillid til Solvejg og Johnny og har kunnet få talt ud om mine problemer. Jeg troede i 20 år, jeg selv skulle klare det hele, og uden de to ville jeg stadig flyde rundt, siger Abdul.

” Kunsten er, at jeg bliver undværlig for Abdul.

Solvejg Barfoed, frivillig Exit-guide

Kultureftermiddag

Mellem 60 og 100 mennesker spiser sammen på Exits månedlige kultureftermiddag i København, hvor man også hygger og lytter til Fangekoret. Indsatte fra Horserød og Jyderup Statsfængsel er på en særlig udgang sammen med fængselspræsterne, og indsatte fra andre fængsler kan også få udgang til at deltage. Den brogede skare består desuden af ex-indsatte, Exits ansatte og mange frivillige.

Kaffebrygger, terapeut, smykkeinstruktør, kok, musikunderviser, besøgsven og afspændingspædagog er nogle af de funktioner, som de omkring 50 frivillige i Exit udfører.

Exits stab af frivillige medarbejdere

Psykolog Kim Gladov underviser en flok frivillige om, hvordan man bedst forholder sig i kontakten til personer, der har PTSD eller ADHD, som mange indsatte og ex-indsatte lider af.

- De frivillige i Exit er mennesker, der vil de indsatte og ex-indsatte uden at få penge for det, og det betyder meget for vores brugere, for mange af dem kan lugte en sagsbehandler på flere kilometers afstand, siger Ann Skov Sørensen, som er leder af Exit.

Frivillige koster penge

Kultureftermiddagene, Mandagscaféen, Kvindeklubben og andre sociale aktiviteter skabes af frivillige og ansatte i fællesskab, og Ann Skov Sørensen understreger, at det koster penge at have frivillige, for der skal organisation til.

- Der skal tilbydes ordentlig uddannelse, så man får noget med hjem, og der skal være nogen til at bakke op og tage over, hvis en frivillig må stoppe, siger hun.

Undervisning af frivillige

Alle Exits frivillige får tilbud om undervisning en gang om måneden i emner som konflikthåndtering, hjælperollen, og hvad fængselsophold gør ved mennesker.

- Vi kender mange gode undervisere fra vores netværk, som gerne vil fortælle om deres arbejde, og vi har økonomi fra Uddannelsespuljen til kurser med kvalitet, siger socialkoordinator Johnny Pedersen, som tilrettelægger undervisningen.

For os, der er frivillige, er det er en vigtig del af vores liv at være med i Exit, for vi får selv meget ud af det.

*Ole Hansen,
tidl. fængselsinspektør, medlem af Exits bestyrelse*

50

**frivillige
driver Exit**

Fangefisken er oprettet af en Exitbruger, som selv er vild med at fiske. Fiskestængerne har været på standby i en periode, men i løbet af 2012 kommer der madding på krogen igen i Fangefisken med ture for indsatte fra åbne fængsler og betjente, som har forstand på at fiske.

Besøgsven og kaffebrygger

- Jeg kendte en fra Fangekoret, som inviterede mig med til en kultureftermiddag for tre år siden, siger Merethe Larsen, som siden har været fast frivillig kaffebrygger.

Vridsløselille Statsfængsel var det første sted, hvor Merethe fik kontakt med indsatte. Hun var med til at holde Alpha-kursus sammen med et team fra Karlslunde Strandkirke. Merethe besøger nu en indsat i Herstedvester hver 14. dag.

- Han får ikke så mange andre besøg, og derfor betyder det ret meget for ham at have en at snakke med, og jeg får meget igen, siger Merethe, der lige er gået på efterløn efter at have rettet søkort i mange år.

Merethe Larsen sørger for litervis af kaffe til Exits kultureftermiddag den sidste torsdag i hver måned.

I Exit får jeg dækket behovet for at snakke med andre kriminelle uden at opsøge den kriminelle verden.

*Palle Helt,
Exitbruger og frivillig*

I Exit møder jeg mine kriminelle venner

For to år siden drak Palle Helt en flaske sprut lige før jul for at komme i fængsel igen. Han kendte reglerne, når man er løsladt til en af Kriminalforsorgens pensioner, og fik ni måneder mere i fængsel.

- Når man har siddet sammen med de samme mennesker i fire år, er det blevet ens familie, og jeg savnede dem helt vildt, da jeg blev løsladt, siger Palle, som fik sit ønske opfyldt og holdt jul i Vridsløselille Statsfængsel.

- Jeg har ikke levet i samfundet i mange år, og der er meget kærlighed blandt kriminelle og en humor, der kan være svær for andre at forstå, forklarer han.

Kan komme igen

I 2009 kom Palle i jobpraktik i Exit som vært i den daværende café, og siden er han blevet en af de faste brugere.

- Herinde får jeg dækket behovet for at snakke med andre

kriminelle uden at opsøge den kriminelle verden, og jeg er velkommen, selv om jeg lige har brændt medarbejderne af to gange. Tidligere ville jeg aldrig være vendt tilbage efter en tur, men her ved de, at det kan være svært. Og de stoler stadig på mig, siger han.

Gider ikke mere kriminalitet

Exit bidrager til, at Palle ikke kommer i fængsel igen, for han gider ikke kriminalitet mere efter sammenlagt 14 år i spjældet.

- Den sidste dom fik mig til at tænke mig om. Jeg følte mig som et dumt svin, for det var en voldsom handling, jeg havde begået. Desuden er Palle blevet morfar. Hans datter, Louise, kommer også i Exits mandagsklub med sin lille datter, og de var alle tre med på Exits sommerlejr i Helsingør i 2011.

- Der kommer også mange i Exit, der ikke er kriminelle. Det er lige som at få en familie, siger han.

KREATIVE KVINDERS KLUB

Otte frivillige kvinder fra Exit har skabt en klub for kvinder, både i Vestre Fængsel og udenfor. Det sker i samarbejde med en ansat fra Exit og to kvindelige fængselspræster, som har den daglige kontakt med de indsatte.

Johanne Marie er katolsk nonne og fodterapeut. Hun kiggede forbi i Kvindeklubben, og deltagerne fødder var bløde og lækre efter behandlingen. (Foto: Inger Dahl)

Fristed i fængslet

Fængselspræst Susanne Christiansen er i kvindeafdelingen i Vestre Fængsel for at hente de kvinder, som har meldt sig til en kreativ aften, og imens gør de frivillige bordet klar med farvestrålende papir, glitrende dameblade, flotte servietter og glansbilleder. Lim og pensler sættes frem, for i dag skal kvinderne dekorere æsker og bøger ved hjælp af decoupage.

- Saksen flyver rundt, og vi har lim på fingrene. Det er meget afslappet, og vi kan grine sammen, når man er ved at blive hysterisk over, at det ikke vil lykkes, fortæller Maria Hellstrøm Pedersen, som er uddannet afspændingspædagog og en af de frivillige i Exits kvindeklub.

- Vi får skabt et fristed, og det kreative giver en anderledes måde at være sammen på, som både giver glæde og selvtilid, siger hun.

Glemmer fængslet

Kvindeklubben begyndte i oktober 2010 i Vestre Fængsel i samarbejde med fængselspræst Susanne Christiansen. To gange om måneden kommer op til otte indsatte kvinder op på fængslets præstegang til kreative sysler og hyggeligt samvær over en kop kaffe med brød til. Aftenen slutter altid med en halv time med afspænding, ofte ledet af en anden af de frivillige, Alice Pedersen, som også er uddannet afspændingspædagog.

- Vi giver dem fri fra fængslet et par timer og har flere gange oplevet, at en af kvinderne har sagt: "Jeg glemmer fuldstændig, jeg er i fængsel, mens jeg er her". De har også givet udtryk for, at afspændingen er et must for dem, fortæller hun.

Kvindeklub i det fri

En gang om måneden kører fængselspræst Hanne Storebjerg fra Horserød til Apostelkirken på Vesterbro, hvor Kvindeklubben i det fri har holdt til siden marts 2011. Indsatte, ex-indsatte og frivillige laver mad, spiser sammen og derefter maler de, laver smykker eller sæber eller andet kreativt. Kvindeklubben er også for kvinder, som har brug for støtte, når de er blevet løsladt.

- De indsatte kvinder kommer ud i en anden sammenhæng, og det giver muligheder for fællesskab på et andet grundlag end den, fængselskulturen giver, siger Hanne Storebjerg, der også ser det som social træning for kvinderne at komme i klubben.

”

Jeg glemmer fuldstændig, jeg er i fængsel, mens jeg er her.

Deltager i Kvindeklubben i Vestre Fængsel

Kun 10 procent af de indsatte er kvinder

- Ca. 9 ud af 10 indsatte i danske fængsler er mænd
- Mænds tilbagefald til kriminalitet er mere end dobbelt så hyppig som kvinders

Hanne Storebjerg (i midten) er på basar ved Gurre Kirke for at sælge huer, sjaler og trøjer, som er strikket af kvinder i Horserød Statsfængsel, hvor hun er fængselspræst. Til højre i hvid trøje viser Maria Hellstrøm Pedersen sin ny erhvervelse til Alice Pedersen, begge frivillige i Kvindeklubben i Exit. (Foto: Inger Dahl)

Styrker selvværdet

- De indsatte kvinder har behov for at være sammen uden mænd og uden den hårde tone, som mændene i fængslet har. I Kvindeklubben er der rum for, at de lærer nye sider af hinanden at kende, og de møder frivillige, som er der, fordi de gerne vil være sammen med dem. Det styrker deres selvværd, siger hun.

Kvinder, som er blevet løsladt, kan komme og deltage i klubben, som kan være en støtte, mens de udsluses efter afsoningen.

Givende at være frivillig

Maria Hellstrøm Pedersen oplever at få noget igen for den tid og opmærksomhed, hun giver.

- Kvinderne giver udtryk for deres glæde og taknemlighed, og det er det frivillige arbejde, der har givet mig mest at være med i. Jeg havde troet, det ville være svært at komme i kontakt, men de er meget åbne. Det virker som om, de ikke har så meget at skjule, siger hun.

Alice Pedersen har gjort samme erfaring.

- Når kvinderne reagerer med at sige: "Tænk, at I gider være sammen med os", bekræfter det, at vi dækker et behov. En aften havde de et knyttet armbånd med som en gave til os for at vise, at de sætter pris på samværet, siger hun.

De indsatte kvinder har behov for at være sammen uden den hårde tone, som mændene i fængslet har.

Fængselspræst Hanne Storebjerg,
Horserød Statsfængsel

Sæbeproduktionen foregår i køkkenet, og Maria Hellstrøm Pedersen (tv.) instruerer. (Foto: Inger Dahl.)

Projekter på bedding

Exit har udviklet en række nye projekter, som er klar til at blive søsat i løbet af 2012

DANNELSESTREJSE FOR UNGE LØSLADTE

Exit er fra 2. kvartal 2012 klar med et nyt projekt for unge ex-indsatte på 18-30 år fra Københavns Kommune. Det skal bringe dem nærmere til uddannelse eller beskæftigelse og ligger i forlængelse af de gode resultater fra metodeudviklingsprojektet "Fra barriere til karriere" i 2010.

- De unge får seks mentortimer om ugen med Exits socialrådgivere og socialkoordinatorer, som støtter dem på de områder, den enkelte har brug for. Desuden vil vi undervise dem fem timer om ugen, men mange af de unge har ADHD og kan ikke sidde stille, så vi har planlagt en dannelsesrejse med flere moduler. De skal fx lære at bruge banken, ved at vi tager med derhen, og vi inviterer politifolk ind, så de kan møde dem fra en anden vinkel, fortæller Exits souschef Erling Tychsen.

Næste skridt er at gøre projektet for de unge indsatte landsdækkende med samme metode, men hvor målgruppen udvides til 18-65 år.

- Vi vil opbygge et varigt samarbejde med landets kommuner, og det giver Exit mulighed for selv at få indtægter til at supplere den hidtidige finansiering, siger Erling Tychsen.

DIREKTØRSKOLE I FÆNGSLERNE

En iværksætteruddannelse skal prøves af med to hold på hver tre måneder i Søbysøgaard og Horserød Statsfængsel fra sommeren 2012.

- Exits rolle er at være social mentor på uddannelsen og skabe tillid hos de indsatte, så vi kan hjælpe dem videre, når de bliver løsladt, siger Erling Tychsen.

En uformel undersøgelse har vist, at 70 % af de indsatte gerne vil være iværksættere, når de bliver løsladt.

- De indsatte er iværksættere af natur, og vi vil gerne dreje deres kreativitet i retning af noget konstruktivt, siger Erling Tychsen.

Fyn fik sin første Exit-kulturfestmiddag i marts 2012 med fuldt hus i Sct. Hans Kirkes menighedslokaler i Odense. En del af Fangekorets medlemmer sang under ledelse af Louise Adrian. Indimellem fortalte de om, hvad koret har betydet for dem, og medarbejdere fra Exit fortalte om organisationens aktiviteter inden for og uden for murene.

Exit bliver landsdækkende

Exit er i gang med at oprette en lokal-afdeling i Odense og arbejder på en tilsvarende i Aarhus.

Behovet for at have afdelinger uden for hovedstaden er opstået for at kunne fastholde kontakten til indsatte i københavnske og sjællandske fængsler, fordi de under afsoningen ofte flyttes til et fængsel på Fyn eller i Jylland. Desuden ønsker Exit at udbrede arbejdsmetoderne til de øvrige landsdele, så de indhøstede erfaringer kan gavne flere indsatte.

En initiativgruppe på Fyn har siden efteråret 2011 planlagt aktiviteter og har holdt sin første kulturfestmiddag, og der er flere initiativer i gang i fynske fængsler. På Lolland-Falster er der siden december 2011 blevet holdt café-møder en gang om måneden i skiftevis Nakskov og Nykøbing F.

Jobcenter København samarbejder med Exit om unge, der har haft tilknytning til et af landets fængsler.

Det samarbejde finder vi værdifuldt, da Exit har mange frivillige og stor ekspertise i, hvilke udfordringer de enkelte unge har, når de har haft ophold i et af landets fængsler.

Exit arbejder med at skabe andet fællesskab og netværk for den enkelte unge, sideløbende med en forberedende arbejdsmarkeds- og uddannelsesindsats. At deltage i tilbuddet Exit kan være en god løsning for nogle af de unge, der har tilknytning til Jobcenter København.

*Dorthe Bayer, afdelingschef i Jobcenter København
Har samarbejdet med Exit om et metodeudviklingsprojekt for unge mellem 18 og 28 år i 2010. I 2012 er der oprettet en samarbejdsaftale om et projekt for unge ex-indsatte i alderen 18-30 år.*

Horserød Statsfængsel har et meget positivt forhold til Exit, og vores indsatte drager god nytte af Exits tilbud, som indtil nu har været fritidsaktiviteter med fængselspræst Hanne Storebjerg som primus motor.

Vi ser frem til at få Direktørskolen i gang, som er en iværksætteruddannelse, i samarbejde med Exit, hvor man er gode til at finde ressourcer hos de indsatte. Den indsatte sættes i fokus, så forløbet er tilpasset til den enkelte.

Exit formår at viske stregen ud mellem afsoning og det frie liv, som vi grundlæggende ikke selv er gode nok til. Exit kan skabe et andet netværk, end de indsatte har i fængslet.

*Lars Kure,
beskæftigelsesleder i Horserød Statsfængsel*

Finder ressourcer hos de indsatte

Samordning under afsoning

Efter sommerferien 2012 starter projekt Samordning i Horserød, Søbysøgaard og Nyborg Statsfængsel. Exit skal samle et netværk om den indsatte: venner, familie, fængslets socialrådgiver og Kriminalforsorgen i det fri. Det sker sammen med den indsatte, og alle parter mødes for at aftale: "Hvad kan vi gøre, mens du sidder inde, som kan forberede din løsladelse." Det kan være sikring af bolig, samkvem med børn, socialt netværk, handleplan for job og uddannelse. Det skal give den indsatte ro under afsoningen, og det skal sikre en god løsladelse.

Mentorkursus for Exit-guider

De frivillige Exit-guider får fra midt i 2012 tilbudt et kursus, som kan styrke dem i deres kontakt med brugerne, og de får det også som en cadeau for deres indsats. En mentor er en ældre person, som guider en yngre, og det er en del af Exit-guidernes virke. Roskilde Tekniske Skole kommer til at stå for kurset.

Skoletjeneste

Det står højt på Exits ønskeliste at deltage endnu mere i kriminalpræventivt arbejde. Ex-indsatte skal holde foredrag i skoler om livet i det kriminelle miljø, for at skoleelever kan få et indblik i virkelighedens verden i stedet for det, de ser i actionfilm og krimi-programmer på tv.

Musikworkshop i fængsler

Louise Adrian, musikmedarbejder i Exit, forbereder forløb på 14 dage for unge indsatte, der gerne vil rappe eller synge rytmisk musik. Forløbet kan udbydes til alle fængsler for at sparke noget liv ind.

85 nye kontakter om året

Siden april 2008, hvor Exit gik i gang med beskæftigelsesprojektet "Fra indsat til ansat", og frem til udgangen af januar 2012 har Exit haft kontakt med 329 borgere. Det svarer i snit til 85 nye kontakter om året.

Ved udgangen af januar 2012 var 56 borgere i gang med et forløb i Exit. I alt er der afsluttet forløb med 273 borgere.

Medarbejdere

Exit har pr. 1.4. 2012 19 lønnede medarbejdere og ca. 50 frivillige, ulønnede medarbejdere.

Mål og resultater - "Fra indsat til ansat"

	Mål	Resultat ¹	Procent
Visiterede	80	132	
Ikke dømt for ny kriminalitet		119	90%
Har gennemført planlagte aktiviteter		106	
I ordinært job		15	
I job på støttede vilkår		1	
I gang med uddannelse på ordinære vilkår		17	
I gang med uddannelse på støttede vilkår		15	
I frivilligt arbejde mere end 10 timer ugentligt		23	
I alt i job eller væsentligt tættere på arbejdsmarkedet	60	71	54%

¹ Tallene i slutevalueringen er fra indberetningen pr. 31. december 2009 - altså en måned før projektperiodens ophør.

Fra indsat til ansat

Exits første beskæftigelsesprojekt, "Fra indsat til ansat", sluttede ved udgangen af januar 2010. Det blev støttet via en pulje under Arbejdsmarkedsstyrelsen. Resultaterne viste, at der var blevet visiteret 132 personer, og målet var at få visiteret 80 personer. Af de 132 visiterede er 119 ikke blevet dømt for ny kriminalitet i projektperioden. Det vil sige, at 90 % af de visiterede ikke er blevet dømt for ny kriminalitet i projektperioden, og målet var 75 %.

Projektet blev løbende evalueret af Rambøll. I slutevalueringen hedder det: "54 % er kommet i job, uddannelse eller frivilligt arbejde over 10 timer om ugen, hvilket vurderes at være væsentligt bedre end resultatet af den ordinære indsats".

Fra barriere til karriere - metodeudviklingsprojekt i 2010 i samarbejde med Københavns Kommune

	Antal borgere Andel i %	
Indskrevne i projektet	69	
I aktivering, uddannelse, ordinært job eller job med løntilskud¹⁾	30	43
Heraf i aktivering	16	23
Heraf i uddannelse	10	14
Heraf i ordinært job	3	4
Heraf i job med løntilskud	1	1
Flyttet og udvandret	4	6
Flyttet	3	4
Udvandret	1	1
I fængsel	5	7
Ikke længere i aktivering	31	45

1) Summen af de fire kategorier giver kun 42%. Afvigelsen skyldes, at de enkelte tal er afrundet til nærmeste hele procenttal

Fra barriere til karriere

43 % kom i uddannelse job eller aktivering

Exit gennemførte i 2010 et metodeudviklingsprojekt for unge ex-indsatte fra Københavns Kommune. Der blev i alt indskrevet 69 borgere i projektet, der hed "Fra barriere til karriere". Det er 19 flere end målet for projektet.

Slutevalueringsrapporten viser, at 43 % af de indskrevne borgere kom i job, løntilskudsjob, i gang med en uddannelse eller i aktivering. 7 % blev fængslet i løbet af projektperioden, og 6 % flyttede, mens 45 % droppede ud af projektet af forskellige årsager.

Hvor kommer pengene fra

Exits økonomi er vokset fra 160.000 kr. i 2007 til over 6 mio. kr. i 2011 (foreløbige regnskabstal). I 2012 rummer budgettet indtægter og udgifter på over 9 mio. kr. Indtægterne er kommet fra en række offentlige puljer og private fonde, som fremgår af oversigten til højre. I 2011 og 2012 dækkes en del af udgifterne ved salg af Exit-forløb til kommuner og jobcentre.

Bidrag fra fonde og puljer

- Apostelkirken
- Arbejdsmarkedsstyrelsens pulje "Personer på kanten af arbejdsmarkedet"
- Eliaskirkens fond for kirkeligt / socialt arbejde
- Folkekirkens Udviklingsfond
- Folkekirkens Feriefond
- Københavns Kommune
- Ole Kirks Fond
- Pax Fondet
- PUF
- Socialministeriet (Tips- og Lottomidler, Særlig Soc.-puljen)
- TrygFonden
- Velfærdsministeriet (Særlig Soc.-puljen)
- Velux Fonden
- Vesterbro Lokaludvalg

Kafkatten

er Retspolitisk Forenings
hæderspris. Blev i 2008
tildelt Exit.

EXIT
FRA INDSAT TIL VÆRDSAT

Saxogade 5
1662 København V
www.exit-danmark.dk